

**A Kúria
mint felülvizsgálati bíróság
ítélete**

Az ügy száma: Gfv.VII.30.182/2019/7.

A tanács tagjai: Dr. Farkas Attila a tanács elnöke
. Gáspár Mónika előadó bíró
. Csőke Andrea bíró

A felperes:

A felperes képviselője: dr. Kiss István ügyvéd

Az I. rendű alperes:

A II. rendű alperes:

Az I. rendű és a II. rendű alperesek képviselője: Dr. Marczingós Ügyvédi Iroda ügyintéző: dr. Marczingós László ügyvéd

A per tárgya: kölcsön visszafizetése

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél: I. rendű és II. rendű alperes

A másodfokú bíróság neve és a felülvizsgálni kért jogerős határozat száma:

Miskolci Törvényszék 2.Pf.21.300/2018/17. számú ítélet

Az elsőfokú bíróság neve és a határozatának száma:

Miskolci Járásbíróság 39.P.20.782/2017/46. számú ítélet

Rendelkező rész

A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartja.

Kötelezi az I. rendű és a II. rendű alperest, hogy 15 napon belül egyetemlegesen fizessenek meg a felperesnek 127.000 (százhuszonhétezer) forint felülvizsgálati eljárási költséget, valamint az államnak - felhívásra - 559.900 (ötszázötvenkilencezer-kilencszáz) forint le nem rótt felülvizsgálati eljárási illetéket.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

Indokolás

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

[1] Az alperesek 2008. augusztus 13-án kölcsön folyósítása iránti

kérelemmel fordultak az O Nyrt.-hez (a továbbiakban: felperesi jogelőd), amelyhez hitelkérelmi és személyi adatlapot töltöttek ki. A hitel összegét ötmillió forintban, a futamidőt tíz évben jelölték meg.

- [2] Az adatlap 7. pontja kockázatifeltáró nyilatkozatot tartalmazott a forintban igényelt, de a felperesi jogelőd részéről devizában nyilvántartott kölcsönügyletekkel összefüggésben, a deviza árfolyamváltozásából eredő jogkövetkezményekről. A forintban folyósított, illetve törlesztett, de a kikötött devizában nyilvántartott kölcsönt illetően kitért az irat a folyósított kölcsönösszeg, valamint a forintban teljesítendő törlesztés átváltási mechanizmusára a felperesi jogelőd által alkalmazott devizaárfolyamon. Kiemelte az irat, hogy a kölcsönszerződésben rögzített deviza árfolyama napról-napra, bármilyen irányban változhat, ezért az esedékesség napján megfizetendő törlesztőrészlet forintösszege előre nem állapítható meg. Amennyiben a folyósítás napján érvényes árfolyamhoz képest a forint árfolyama gyengül, a devizában megállapított törlesztőrészletek forintban megfizetendő ellenértéke akár jelentős mértékben is emelkedhet.
- [3] Az alperesek ezt követően, 2008. augusztus 18-án hitelkiváltás céljából „O Gyorshitel ingatlanfedezettel” elnevezéssel kötöttek magánokiratba foglalt kölcsönszerződést a felperes jogelődjével, amelyben a felperesi jogelőd vállalta, hogy a felperesek részére a kölcsönszerződésben meghatározott összegben és feltételekkel, jelzálogjog fedezete mellett CHF-ben nyilvántartott kölcsönt nyújt.
- [4] A kölcsönszerződés I.1. pontja rögzítette a kölcsön összegét (5.000.000 forint) azzal, hogy a kölcsön összegének devizában való megállapítása és nyilvántartása a folyósítás napján érvényes, a hitelező által alkalmazott deviza vételi árfolyamon történik, amelyről a hitelező az adósokat a folyósítási értesítő megküldésével tájékoztatja. A kölcsönszerződés II.1. pontja tartalmazta az ügyleti kamat (5,99%), a II.5. pont az induló teljes hiteldíj mutató (THM) mértékét (8,02%), a III.1. pont a futamidőt (120 hónap) és a szerződés lejártának időpontját (2018. szeptember 30.), a III.2. pont pedig a törlesztőrészlet összegét (375 CHF), illetve, hogy a hitelező az egyes törlesztőrészletek összegét az általa alkalmazott, az esedékesség napját megelőző napon érvényes deviza eladása árfolyamon határozza meg.
- [5] A felperesek a kölcsönszerződés V.4. pontja szerint a szerződés aláírásával tudomásul vették, hogy a forint/deviza árfolyam piaci mozgásából adódóan felmerül a veszteség kockázata. Kijelentették, hogy tudomásuk van arról, hogy a szerződés futamideje alatt a folyósítás napján érvényes, a hitelező által alkalmazott forint/deviza árfolyamhoz képest a forint árfolyamának gyengülése esetén a devizában megállapított törlesztőrészletek forintban megfizetendő ellenértéke akár jelentős mértékben is emelkedhet, és tudomásul vették, hogy ezen kockázat vagyoni kihatásait teljes mértékben ők viselik. Az adósok nyilatkoztak, hogy az

árfolyamkockázatból adódó veszteség lehetőségét gondos megfontolás tárgyává tették, fizetőképességüknek megfelelően mérlegelték. Tartalmazta e pontban a kölcsönszerződés az alperesek nyilatkozatát arról is, hogy a szerződés aláírását megelőzően a hitelező általános üzletszabályzatát és a jelzálog típusú hitelről szóló üzletszabályzatát kézhez kapták, az abban foglaltakat megismerték, megértették, magukra nézve kötelezőnek fogadják el.

- [6] Az alperesek a kölcsönszerződésből eredő kötelezettségüknek maradéktalanul nem tettek eleget, ezért a felperesi jogelőd 2013. szeptember 9-én a kölcsönszerződést felmondta, majd az alperesekkel szembeni követelését a felperesre engedményezte. Az engedményezésről a felperesi jogelőd 2014. április 9-én az alpereseket tájékoztatta az engedményezési értesítő és teljesítési utasítás megnevezésű iratával.
- [7] A felperes jogelődje a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződés erre vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben (a továbbiakban: DH1. tv.) rögzített elszámolás szabályairól és egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (a továbbiakban: DH2. tv.) szerinti elszámolást elkészítette, abban az alperesekkel szemben az engedményezés időpontjáig tisztességtelenül felszámított összeget 2.898,68 CHF-ben, a tisztességes ügyleti kamat mértékét 7,74%-ban mutatta ki. Az elszámolás felülvizsgálatnak minősül.
- [8] A felperes a külön törvényen alapuló kötelezettsége teljesítéseként az alperesek tartozását a megadott árfolyamon átszámította forintra. Az alperesek határidőben nem kérték a forintosítás mellőzését.

A felperes keresete és az alperesek ellenkérelme

- [9] A felperes keresetében 5.598.594 forint tőke, annak 2013. szeptember 10. napjától a kifizetés napjáig járó 8,84%-os, a szerződéses és törvényes mértékű késedelmi kamat együttes összegéből álló késedelmi kamat, 188.208 forint lejárt ügyleti kamat, 1.557.208 forint lejárt késedelmi kamat megfizetésében kérte az alperesek egyetemleges marasztalását.
- [10] Az alperesek ellenkérelme - azt követően, hogy a per első tárgyalásán a kereset jogalapját és összepszerűségét nem vitatták, elismerték - a kereset elutasítására irányult. Arra hivatkoztak, hogy a felek nem állapodtak meg, közöttük nem jött létre szerződés a deviza alapú konstrukciót illetően, ezen túlmenően állították a kölcsönszerződés érvénytelenségét.

Az első- és a másodfokú határozat

- [11] Az elsőfokú bíróság ítéletével a kereset szerint marasztalta az alpereseket.
- [12] Az alperesek fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatta és az elsőfokú ítéletben 2013. szeptember 10. napjától a kifizetés napjáig járó

szerződéses kamatot 7,64%-ban, a lejárt ügyleti kamatot 162.659 forintban, a lejárt késedelmi kamatot 1.345.822 forintban határozta meg; egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

- [13] A jogerős ítélet indokolása szerint a másodfokú bíróság a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: rPp.) 253. § (2) bekezdése, 254. § (3) bekezdése alapján helyes indokaira figyelemmel hagyta helyben az elsőfokú bíróság ítéletét.
- [14] A fellebbezés arra vonatkozó hivatkozásával kapcsolatban, hogy az alperesek a keresetlevél hiányosságai miatt nem tudtak érdemi ellenkérelmet előterjesztteni az rPp. 139. §-a szerint, a másodfokú bíróság rögzítette, hogy a peres iratoknál megtalálható az alpereseknek a keresettel szemben érdemi védekezést tartalmazó ellenkérelme. Az alperesek ellenkérelmük szerint elsődlegesen a kölcsönszerződés létre nem jöttére, másodlagosan pedig az érvénytelenségére, idetartozóan jóerkölcsbe ütköző jellegére is hivatkoztak. Az elsőfokú bíróság az alperesek érdemi ellenkérelmére figyelemmel tanúk meghallgatásával folytatta le a bizonyítási eljárást.
- [15] A törvényszék szerint megalapozatlanul hivatkoztak az alperesek az rPp. 3. § (3) bekezdésének megsértésére, az elsőfokú bíróság ugyanis a 18. sorszámú végzésében külön tájékoztatást adott a felek részére a bizonyítási kötelezettségről és teherről. Hangsúlyozta a másodfokú bíróság, hogy az alperesek tisztában voltak bizonyítási kötelezettségükkel, eszerint tették meg bizonyítási indítványukat az elsőfokú eljárásban. Nem merült fel arra utaló adat, hogy az elsőfokú bíróság elzárta volna az alpereseket a felperes által becsatolt okirati bizonyítékokkal szembeni ellenbizonyítástól, eljárási jogaik gyakorlásától. Ennélfogva nem volt helytálló az alperesek hivatkozása a tisztességes eljárás alapelveinek megsértésére. Az elsőfokú bíróság az ítéletének indokolásában kitért arra, hogy a keresetet az aláírt szerződés tartalma szerint bírálta el.
- [16] Egyetértett a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság álláspontjával, hogy a perbeli kölcsönszerződés a DH-törvények hatálya alá tartozik, amellyel szemben megalapozatlanul érveltek az alperesek azzal, hogy a kölcsönszerződés az általános szerződési feltételekhez képest egyedi megtárgyaltsága folytán mégsem tartozik a DH-törvények hatálya alá.
- [17] Osztotta a törvényszék az elsőfokú ítélet indokait abban is, hogy a felek között deviza alapú kölcsönszerződés jött létre. A kölcsönszerződés I.1. és III. pontjai alapján konszenzus volt a peres felek között abban, hogy az alpereseknek a devizában fennálló tartozásukat a devizában meghatározott törlesztőrészlet forint ellenértékének megfizetésével kellett teljesíteniük.
- [18] A másodfokú bíróság az 1/2016. és a 6/2013. PJE határozatokra utalással kifejtette, hogy a kölcsönszerződésben a kölcsön forintösszege mellett (I.1. pont) konkrétan meghatározásra került a kölcsön devizaösszegének megállapítási módja, ezért a kölcsönszerződés tárgya - az alperesek álláspontjával ellentétben -

meghatározottnak minősült. Hangsúlyozta a bíróság, hogy amennyiben a kölcsönadott devizaösszeg, a folyósított forintösszeg, illetve a visszafizetendő, forintban meghatározott törlesztőrészletek egyértelműen kiszámíthatók a szerződés rendelkezései alapján, a deviza alapú kölcsönszerződés nem ütközik a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: rPtk.) 523. § (1) bekezdésébe. Megállapítható volt az ügyben, hogy a kölcsön összege a folyósítás időpontjában jegyzett irányadó deviza vételi árfolyam alapulvételével 34.253,61 CHF volt.

- [19] Az árfolyamkockázatról történt tájékoztatás körében a másodfokú bíróság azt emelte ki, hogy az irathoz csatolt kockázatfeltáró nyilatkozatból, a kölcsönszerződés V.4. pontjából megállapíthatóan a felperes jogelődje részletes tájékoztatást adott az alpereseknek az árfolyamváltozásból eredő kockázatról, felhívta az alperesek figyelmét az esetleges árfolyamváltozás miatt jelentkező következményekre. Utalt a II. rendű alperes személyes meghallgatása alapján a törvényszék arra is, hogy az alpereseknek a szerződés megkötése során tanúsított magatartása nem tekinthető megfelelőnek, mivel nem fordítottak gondot a szerződés elolvasására, előzetes áttanulmányozására. Az alperesek a szükséges tájékoztatást a vizsgált körben megkapták, ezért az árfolyamkockázat őket terheli (6/2013. PJE határozat).
- [20] Alaptalannak találta a másodfokú bíróság az alperesek arra vonatkozó hivatkozását is, hogy a felperesi jogelőd nem engedményezhette az alperesekkel szemben fennálló követelését a kölcsönszerződés semmissége miatt. Az elsőfokú ítéletben írtak szerint a felperesi jogelőd a perbeli követelést a felperesre engedményezte, arról az alperesek értesítése megtörtént, a kölcsönszerződés nem volt semmisnek tekinthető, mindebből következően a felperes kereshetőségi joga fennállt.
- [21] Osztotta a másodfokú bíróság az elsőfokú ítélet jogi álláspontját a perbeli szerződés jóerkölcsbe ütköző jellegére alapított érvénytelensége kapcsán is. A 6/2013. PJE határozatban foglaltakon felül kiemelte, hogy tíz éves futamidejű szerződés esetén a 2008-ban bekövetkezett világgazdasági válság hatásaiból nem lehet visszakövetkeztetni a kockázatvállalás, a kockázattelepítés tisztességtelen meghatározására. A szerződés megkötésének idején a deviza alapú kölcsönszerződés a mindennapi élet része volt. A deviza alapú kölcsönszerződések előnye volt a forintkölcsönökhöz képest az alacsonyabb kamatteher, amely mellett állt az árfolyamváltozás kockázata. A szerződéses konstrukcióból adódó árfolyamkockázatot kiegyenlíthette az alacsonyabb kamatban és törlesztőrészletben mutatkozó előny, miáltal sem az árfolyamkockázat ténye miatt, sem arra tekintettel, hogy a deviza alapú kölcsönszerződés a gazdasági életben elfogadott, a törvényben szabályozott megállapodásnak minősült, nem jöhetett szóba a perbeli megállapodás jóerkölcsbe ütköző jellege.
- [22] A másodfokú bíróság az alperesek fellebbezését a kamat százalékos mértékének meghatározottsága körében fogadta el. A törvényszék a

felülvizsgált elszámolásban írt tisztességes ügyleti kamat mértékének (7,64%) megfelelően, a másodfokú eljárásban így leszállított kereset szerint határozta meg a lejárt ügyleti, valamint a késedelmi kamatot.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

- [23] Az alperesek felülvizsgálati kérelmükben a jogerős ítélet hatályon kívül helyezésével a keresetet elutasító döntés meghozatalát kérték.
- [24] A kölcsönszerződés létrejöttét eredményező jogi jelentőségű tények számbavételével kifejtették, hogy amennyiben a hitelező általános szerződési feltételből vezeti le az általa érvényesített jogot - az adóssal szemben támasztott követelését -, amelyet a fogyasztó arra hivatkozással utasít vissza, hogy az nem vezethető le a felek szerződéséből, a fogyasztó erre nézve kéri a bíróság ítéletét. Az rPtk. 205. §-ára, 207. § (5) bekezdésére utalással állították, hogy a felperest terhelte a perben a felek közti szerződés keletkezésére tartozó akaratnyilatkozatok tartalmának előadása, amellyel szemben kellett az alpereseknek másodlagos tényállításaikat megtenni az rPp. 139. §-a szerint. Ezt követően volt meghatározható a bíróság tájékoztatási feladata a felek eltérő tényállításaira az rPp. 3. § (3) bekezdése szerint, ami jelen perben a feleknek a szerződés létrejöttéhez szükséges lényeges, illetve bármelyikük által annak minősített kérdések meghatározására, az azokban való megállapodására, eszerint kifejezett kölcsönös, adott esetben az általános szerződési feltételre is kiterjedő akaratukra kellett vonatkozzon az rPtk. 205. § (1) és (2) bekezdése alapján. Az általános szerződési feltételt állító, azt kidolgozó felet terhelte az rPtk. 205/B. (1) és (2) bekezdése, a 205/A. § (2) bekezdése alapján a szerződési feltétel létezésének és tartalmának, valamint annak bizonyítása, hogy a másik fél számára megismerhetővé tette, továbbá, hogy a másik elfogadta. Az esetleges ellentmondás - az általános és az egyedileg megtárgyalt szerződési feltétel közti eltérés - az Ptk. 205/C. §-ának alkalmazásával oldható fel.
- [25] A DH-törvények hatálya egyedül a törvények hatálya alá vont két általános szerződési feltételre terjed ki, más általános szerződési feltételre, illetve egyedileg megtárgyalt feltételre nem. Kiemelték az Európai Unió bíróságának a C-118/17. számú ügyben hozott ítéletéből, hogy a tisztességtelen szerződési feltétel nem jelent kötelezettséget a fogyasztóra, a feltételt úgy kell értelmezni, hogy joghatást nem válthat ki; a fogyasztó a teljes szerződés érvénytelenségével azonban nem kerülhet megoldhatatlan helyzetbe. Az ítélet rendező elve a fogyasztó érdekében jelentkező elsődlegesség, amelynek a jognyilatkozatok értelmezésétől a jogérvényesítésig teljesülnie kell.
- [26] Állították a forint kölcsönösszeg, a futamidő és az ellenszolgáltatásként havonta fizetendő forintösszegekre vonatkozó feltételek egyedi megtárgyaltságát. A szerződés főtárgya tekintetében a fogyasztó a nevesített forintösszeget, a hitelező az

általános szerződési feltételeket, az abban jelentkező értékállandósági kikötést tekintette relevánsnak és irányadónak. A közjegyző által készített okirat szövege forintkölcsonnt tartalmaz, az iratban nincs szó sem értékállandósági kikötésről, sem deviza kölcsönről. Az rPtk. 523. § (1) bekezdésének megfeleltethetően a meghatározott és szolgáltatott kölcsönösszeg - álláspontjuk szerint - megállapíthatóan forint volt. Ez következik a DH1. tv.-nek a devizanyilvántartás semmisségére vonatkozó rendelkezéséből is. Amennyiben nincs a felek között konszenzus az rPtk. 523. § (1) bekezdésének megfelelően a főszolgáltatás tárgyában, nem lehet szó a kölcsönszerződés létrejöttéről. A lényeges szerződési feltételekben való megállapodás hiánya a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: rHpt.) 213. § (1) bekezdése alapján semmisségi okot jelent, egyéb, törvényben nem nevesített esetben a szerződés létre nem jöttét jelenti. Jelen perben a felek egyértelmű szerződéses akaratát és azt kellett feltárni, hogy akaratukhoz miként társíthatók hatályosult jognyilatkozatok.

- [27] Rámutattak, hogy az alaki érvénytelenségi ok jogcíme az rHpt. 210. § (1) bekezdése, általános jogtudományi értelemben vett érvénytelenségi ok az rPtk. 200. § (2) bekezdése. A „felperesek” a jogkövetkezmények orvoslását kérték, amelynek jogcíme az rPtk. 193. § (1) bekezdése, 195. § (1) bekezdése, 196. § (1) bekezdése, 361. § (1) bekezdése, az érvénytelenség pedig az rPtk. 237. § (1) és (2) bekezdése szerint volt orvosolható.
- [28] A DH1. tv. 3. § (1) bekezdése alapján állították, hogy az árfolyamrés alkalmazására vonatkozó semmis szerződési feltételek tekintetében a felperes nem hivatkozott egyedi megtárgyaltságra. A semmisségi ok változatlanul fennáll. A DH1. tv. és a 2/2014. PJE határozat ellentétes az uniós joggal, az Európai Unió Bíróságának hivatkozott ítéletével is, mert megfosztották a fogyasztót a megdönthetetlen törvényi vélelemmel szabályozott szerződési feltétel semmissége alapján az eredeti állapot helyreállításának választásától. A különmemű árfolyamok elhagyásával a felperes blankettájának tartalma szerint nem határozható meg sem a kölcsön, sem a törlesztőrészletek összege, a szerződés teljesíthetetlenné válik. A semmis rendelkezések elhagyásával a szerződés főtárgya meghatározhatatlanná vált, a jogalkotó az MNB árfolyam beiktatásával meg nem engedetten szerződéses akaratot pótolta, a 6/2013. PJE szerint olyan értékállandósági kikötést teremtett a kötelemben, amelyre a feleknek nem volt szerződési akaratuk. A felperes a devizakonstrukció tartalmát nem tudta meghatározni, a szerződés a DH-törvényektől függetlenül nem nyilvánítható érvényessé. A semmis feltétel nélkül az rPtk. 523. § (1) bekezdése szerint a meghatározott forintösszeg a szolgáltatás tárgya, annak átszámítása devizára nem lehetséges. A hitelezőnek nem volt szándéka forintösszeget a kikötött kamattal szolgáltatni, a maradék tartalommal a szerződés nem teljesíthető. Kölcsönügylet - szolgáltatás és ellenszolgáltatás - nélkül mindkét fél a felelős

őrző jogállásából köteles visszaszolgáltatni a birtokában levő dolgot.

- [29] Hivatkoztak arra is az rPtk. 200. § (2) bekezdése, 237. §-a alapján, hogy semmis vagy létre nem jött, ezáltal kötelelemhez nem vezető szerződés ténye miatt - az eredeti állapot helyreállításába érthető jogon kívül - hiányzott az engedményezés tárgya, a felperes nem lehet alanya a kötelelemnek, nem rendelkezik a keresettel érvényesített joggal.
- [30] Sérelmezték, hogy a másodfokú ítélet nem meríti ki a fellebbezést, rámutattak továbbá arra is, hogy a másodfokú ítéletnek az ellenkérelemre vonatkozó kiemelésével szemben a felek eljárási nyilatkozatai nem rögzülnek az rPp. alapján, illetve, hogy a bíróság a semmisséget hivatalból köteles észlelni. A bíróságnak a perben, vagyis a keresettel érvényesített jog alapjául elsődlegesen tett tényállítások valónak való elfogadásáról kell döntenie, ezért súlytalannak tartották a jogerős ítélet indokait a védekezés alapjául szolgáló tények előadhatóságával kapcsolatban. Fenntartották, hogy hiányoztak az ügyben a felperes megfelelő tényállításai.
- [31] Állították, hogy az ügyben eljáró bíróságok eltekintettek a felperes bizonyítási kötelezettségétől, az rPp. 3. § (3) bekezdése megsértésével nem követelték meg a felperestől tényállításait, ebből következően nem volt meghatározott a bizonyításra szoruló tények köre. Álláspontjuk szerint a perben elhangzott tanúvallomások arra utalnak, hogy a forint kölcsönösszeg egyedileg megtárgyalt volt. Mivel ez nem volt vitatott tény a felek által, a bíróság ezzel szemben más tényt nem állapíthat meg. A devizakonstrukció általános szerződési feltétel, amely kapcsán a rPtk. 205/A. §-a, 205/B. §-a alapján a felperest terhelte a bizonyítási kötelezettség, amelyet az eljáró bíróságok nem vettek figyelembe. A fogyasztó nem ismerte a CHF alapú termék mechanizmusát, okozatosságát. A banki termék elnevezése nem hordoz tartalmat.
- [32] Álláspontjuk szerint iratellenesen rögzítette a másodfokú bíróság a kölcsön devizaösszegét a folyósításkori deviza vételi árfolyam alkalmazásával, az utóbbira vonatkozó kikötés ugyanis semmis, amelyhez jogkövetkezmény nem fűzhető.
- [33] Utaltak a kockázatfeltáró nyilatkozat részben semmis tartalmára. Az rHpt. 203. § (4) bekezdése az ügyben nem releváns, mivel devizahitelezésre vonatkozik, egyebekben pedig nem felel meg a C-51/17. számú ítélet elvárásának. A 6/2013. PJE határozat 2. pontjára hivatkozással - amely a deviza alapú szerződések esetén az adósnál jelentkező kedvezőbb kamatmérték és az árfolyamkockázat kiemelésével mondta ki, hogy önmagában emiatt a szerződéstípus nem ütközik jogszabályba és nem tekinthető nyilvánvalóan jóerkölcshöz ütközőnek sem - hangsúlyozták, hogy értékállandósági kikötés alkalmazására vonatkozó szerződési feltételre nem volt nyilatkozat a perben. Megjegyezték, hogy jogegységi határozat nem lehet ellentétes a hazai joggal, és nem alkalmazható az Európai Unió

Bíróságának ítéleteivel szemben.

- [34] A felperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban fenntartására irányult. Egyetértett a jogerős ítélet indokaival.

A Kúria döntése és jogi indokai

- [35] A Kúria a jogerős ítéletet az rPp. 275. § (2) bekezdése alapján a felülvizsgálati kérelem keretei között vizsgálta, és azt nem találta jogszabálysértőnek.
- [36] Előrebocsátja a Kúria, hogy az rPp. 272. § (1) és (2) bekezdései értelmében - miként azokat az 1/2016. (II. 15.) PK vélemény értelmezte - a jogerős ítélet több rendelkezését támadó, avagy több egymástól elkülönülő jogszabálysértésre hivatkozó felülvizsgálati kérelemnek valamennyi hivatkozás tekintetében rendelkeznie kell a törvényben meghatározott, egymással szoros logikai és perjogi kapcsolatban álló kötelező tartalmi kellékekkel. Ezek a támadott határozat, a jogszabálysértés és azzal összhangban a megsértett jogszabályhely megjelölése, a jogorvoslati kérelem indokainak ismertetése és a Kúria döntésére irányuló határozott kérelem. Több jogszabálysértésre alapított felülvizsgálati kérelemnek valamennyi jogszabálysértés tekintetében teljesítenie kell az előzőekben bemutatott tartalmi elvárást, ellenkező esetben a tartalmilag fogyatékos felülvizsgálati kérelmet - vonatkozó részében - a Kúria nem vizsgálhatja érdemben. A tartalmilag hiányos perorvoslati kérelem nem korrigálható utóbb, sem hiánypótlás elrendelésével, sem a felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél kiegészítő nyilatkozatával. A felülvizsgálati kérelemnek a kötelező tartalmi, egyben fogalmi elemekkel a benyújtására nyitva álló hatvannapos határidőn belül kell rendelkeznie. Az rPp. 272. §-át 2012. szeptember 1-jei hatállyal módosító, az igazságügyi és közigazgatási tárgyú törvények módosításáról szóló 2012. évi CXVII. törvény 9. §-a és 17. §-a eredményeként a 2012. október 31-e után jogerőre emelkedett határozatok ellen benyújtott felülvizsgálati kérelmek kötelező tartalmi eleme - egyebek mellett - a megsértett jogszabályhely megjelölése, amelyet - az 1/2016. (II. 15.) PK vélemény 3. pontjához fűzött indokolásból kitűnően - konkrétan, a jogforrás, a paragrafusszám, az esetleges bekezdések és pontok számának megadásával kell meghatározni, követelmény továbbá az is, hogy az így megjelölt jogszabályhely megfeleljen a jogszabálysértés szöveges körülírásának.
- [37] Az rPp. 272. § (3) bekezdése értelmében egyedül akkor térhet el a Kúria a felülvizsgálati kérelemben tévesen megjelölt konkrét jogszabályhelyektől az állított jogszabálysértések vizsgálata során, ha e körben nyilvánvaló, azonosítható elírás történt, vagyis, ha a jogszabálysértés tényének megfelelő szöveges előadása alapján meg lehet állapítani, hogy a kérelem előterjesztője a kérelemben tévesen írtak helyett milyen jogszabályhely megsértésére kívánt valójában hivatkozni. Jelen ügyben e szabály alkalmazására nem volt mód.
- [38] Az előzőekben kifejtettekre figyelemmel, tartalmi hiányosságánál

fogva - a megsértett konkrét jogszabályhely megjelölésének elmaradása miatt - nem vizsgálta érdemben a Kúria a felülvizsgálati kérelem hivatkozásait a felek eljárási nyilatkozatainak hatályával, rögzülésével, a semmisség hivatalbóli észlelésével, a bírósági határozatok teljességére vonatkozó követelménnyel, az indokolási kötelezettség teljesülésével, a hitelező pénzügyi intézmény tájékoztatási kötelezettségével, a jóerkölcsebe ütközésen alapuló semmisséggel, a bizonyítékok okszerű, avagy iratellenes mérlegelésével, továbbá a 2/2014. és a 6/2013. PJE határozatok jogsértő jellegével és alkalmazásával összefüggésben. Az alperesek a felsorolt jogszabálysértésekhez kapcsolódóan nem jelölték meg a megfelelő anyagi jogi jogszabályhelyet, sem pedig az rPp.-nek az általuk előadott eljárásjogi jogszabálysértésekhez igazodó, az ügyben sérült szabályait.

- [39] A felülvizsgálati kérelemben megjelölt eljárási szabálysértéseket illetően leszögezi a Kúria az rPp. 275. § (3) bekezdése alapján, hogy eljárási szabály megsértése miatt kizárólag az ügy érdemi elbírálására lényeges kihatással bíró jogszabálysértés esetén lehetséges a jogerős ítélet hatályon kívül helyezése. Megalapozatlanul hivatkozott a felülvizsgálati kérelem az ügyben megvalósult és az előzőek szerint értékelhető eljárási szabálysértésként az rPp. 139. §-ában foglalt rendelkezésen keresztül az rPp. 3. § (3) bekezdésének megsértésére.
- [40] A rPp. 3. §-ának (3) bekezdése értelmében a bíróságot a felek részéről a kereset és az ellenkérelem alapjául tett, az ügyben irányadó anyagi jogszabályok szerint releváns, egyúttal a másik fél által vitatott tényállításokkal kapcsolatban terheli a bizonyítási kötelezettség kiosztása, amelynek alakszerű teljesítését befolyásolhatja az a körülmény is, hogy adott ügyben a fél kellőképpen tisztában van-e a rá háruló bizonyítási kötelezettséggel.
- [41] Jelen ügyben - az alperesek álláspontjától eltérően - rendelkezésre állt a felperes kellően részletes kereseti tényállítása. A peres eljárás kezdőiratának számító 2016. szeptember 6-i iratban a felperes előadta, hogy a felek között a csatolt hitelkérelem benyújtását követően deviza alapú (CHF-ben nyilvántartott) kölcsönszerződés jött létre az ismertetett tartalommal, a mellékelt iratokban rögzített adatoknak és kikötéseknek megfelelően. Az így kimunkált kereset alapján biztosított volt az alperesek számára az érdemi ellenkérelem előterjesztése, a védekezésük alapjául szolgáló tények előadásával (rPp. 139. §). Az alperesek a kereset elutasítására irányuló ellenkérelmüket előadták, amelyet a 2017. május 9-i beadvány előterjesztésétől kezdődően lényegében a kereset alapjául megjelölt kölcsönszerződés érvénytelenségére alapítottak, alapvetően amiatt, mert álláspontjuk szerint a kölcsön deviza összege nem tekinthető meghatározottnak, a felek idetartozó, illetve a devizakonstrukcióra kiterjedő megállapodása - tekintetbe véve az általános szerződési feltételekre vonatkozó speciális rendelkezéseket is - nem jött létre. Hivatkoztak ezen túlmenően az

elsőfokú eljárásban arra is, hogy nem kaptak az árfolyamkockázattal kapcsolatban megfelelő tájékoztatást. Az alperesek ellenkérelmével meghatározhatóvá váltak a perben az alperesek által kétségbe vont kereseti tényállítások, ezáltal a bizonyításra szoruló tények köre és az egyes felek bizonyítási kötelezettsége. Az elsőfokú bíróság a 39.P.20.782/2017/18. számú végzésével a perben bizonyítást igénylő valamennyi elemre nézve kiosztotta a bizonyítás kötelezettségét [rPp. 3. § (3) bekezdés]; eszerint a deviza alapú szerződés érvényes, egyebek mellett a kölcsön összegét is tartalmazó, továbbá az általános szerződési feltételekre kiterjedő létrejöttének igazolását a felpereshez telepítette - ahogy azt maga a felülvizsgálati kérelem is helyesnek tartotta -, az alperesek bizonyítási kötelezettségét pedig a szerződés általuk állított jóerkölcsbe ütköző jellegére, valamint az üzletszabályzat átvételére tett szerződéses nyilatkozatukkal ellentétes tényállításukra határozta meg.

[42] Az ügy érdemét tekintve megállapította a Kúria, hogy az ügyben eljáró bíróságok jogszabálysértés nélkül következtettek a felek közti kölcsönszerződés érvényes létrejöttére a csatolt iratokban rögzített tartalommal. Az elsőfokú eljárásban rendelkezésre bocsátott iratokból - idetartozott az alperesek hitelkérelme, majd a 2008. augusztus 18-án kelt, valamennyi fél részéről aláírt kölcsönszerződés és az V.4. pontja szerint részévé tett üzletszabályzatok - megállapítható, a szerződő felek között valamennyi lényeges kérdésre kiterjedően a kölcsönszerződés az írásban rögzített tartalommal létrejött [rPtk. 523. §, 205. § (1) és (2) bekezdés, 207. § (1) bekezdés, 218. § (1) bekezdés], a szerződés megfelelt az rHpt. 213. § (1) bekezdés a) és e) pontjaiban megfogalmazott elvárásnak is.

[43] Jogszabálysértés nélkül foglaltak állást az ügyben eljáró bíróságok a felek közti szerződés megkötésekor az annak részévé vált általános szerződési feltételekről. Az rPtk. 205/B. §-ának az ügyben releváns (1) bekezdéséből, valamint a 205/A. §-ának (1)-(3) bekezdéseiből együttesen következik, hogy ahhoz, hogy az egyik szerződő fél által kidolgozott általános szerződési feltétel részévé váljon a szerződő felek megállapodásának - a felülvizsgálati kérelem érvelésével ellentétben, nem a feltétel egyedi megtárgyaltsága, hanem - pusztán az előre kidolgozott szerződési feltételek tartalmának megismerése és elfogadása szükséges a másik fél részéről. Az rPtk. 205/A. § (1)-(3) bekezdése értelmében ahhoz, hogy valamely szerződési feltétel általános szerződési feltételnek minősüljön, egyfelől az szükséges, hogy az egyik fél több szerződés megkötése céljából egyoldalúan, a másik fél közreműködése nélkül előre meghatározza; szükséges ezen felül az is, hogy az így meghatározott feltételeket a felek egyedileg nem tárgyalták meg. Az így kidolgozott általános szerződési feltétel a konkrét szerződés tartalmává váláshoz sem igényel egyedi megtárgyaltságot, sem az adott szerződéses tartalom érdemi befolyásolásának lehetőségét, sem pedig a felülvizsgálati kérelem

álláspontjának megfelelő, az adott feltételre kiterjedő konkrét, egyediesített elfogadást. Az egyik fél által egyoldalúan meghatározott általános szerződési feltétel alapesetben - ha nem tartozik külön figyelemfelhívó tájékoztatás hatálya alá, amelyre jelen perben nem merült fel adat - azáltal, hogy tartalmának megismerése és elfogadása megállapítható a másik fél részéről, részévé válik a felek megállapodásának [rPtk. 205/B. § (1) bekezdés]. Jelen ügyben mindez a külön iratba foglalt általános szerződési feltétek (üzletszabályzat) tekintetében az adósoknak a kölcsönszerződés V.4. pontjába foglalt nyilatkozatával igazoltan teljesült. Megállapítható ezen felül az is, hogy az aláírt szerződés szövegében található és általános szerződési feltételnek minősülő kikötéseket is megismerhették az alperesek a szerződés aláírása előtt, tartalmukat megfontolhatták, dönthettek az elfogadásukról, amely a szerződés aláírásával megtörtént.

[44] A felülvizsgálati kérelem hivatkozásával ellentétben a vizsgált kölcsönszerződésben alkalmazott konstrukció - a kölcsön összegének forintban való meghatározása és folyósítása mellett a kölcsön kikötött devizában (CHF) való megállapítása és nyilvántartása, majd a devizában így nyilvántartott kölcsön forint ellenértékének törlesztésére vonatkozó szabályozás - nem zárta ki a felek közti jogügylet deviza alapú jellegét, nem vezetett eltérő szabályozási tartalomhoz sem az egyes szerződéses feltételek között, amely felvetette volna az rPtk. 205/C. §-ának alkalmazását.

[45] A 6/2013. PJE jogegységi határozat szerint a deviza alapú kölcsön lényege, hogy az adós tartozása devizában keletkezik, a folyósításra és a törlesztésre pedig forintban kerül sor. Nem sérti az rPtk. 523. §-ában foglaltakat a kölcsönösszeg meghatározásának az a tipikusnak tekinthető módja, amely szerint a felek a kölcsönt forintban határozzák meg, de a szerződés egyéb rendelkezéseiből következően egyértelmű, hogy a kölcsön devizában kerül megállapításra, nyilvántartásra és elszámolásra a szerződésben meghatározott időpontban, az ott meghatározott devizaárfolyam figyelembevételével, és ezt az összeget, valamint annak járulékait kell az adósnak forintban visszafizetnie a mindenkor (az egyes törlesztőrészletek esedékességekor) irányadó devizaárfolyamon számítva. Deviza alapú kölcsönügyleteknél a kölcsönösszeg meghatározásának egyik tipikus módja, amennyiben a kölcsönt forintban határozzák meg, de a szerződés egyéb rendelkezéseiből következően egyértelmű, hogy a kölcsön devizában kerül megállapításra, a szerződésben meghatározott időpontban az ott meghatározott pénzintézet deviza vételi árfolyama figyelembevételével, és ezt az összeget, valamint annak járulékait kell az adósnak forintban visszafizetnie az irányadó árfolyamon számítva.

[46] Mindebből következően a perbeli kölcsönszerződésben - a szerződés I.1. és III. pontjaiban írtak szerint, amelyekkel egyező tartalommal rendelkezett az üzletszabályzat az V.5.3., V.6.2. pontokban - a folyósított kölcsönösszeg, valamint az alperesek

fizetési kötelezettségeként meghatározott törlesztőrészletek tekintetében egyaránt megállapítható volt a szerződés tartalma és arra nézve a felek egyező akaratnyilvánítása. A kölcsön forintban való meghatározása mellett egyértelmű a perbeli szerződés szabályozása és tartalma a kölcsön devizában való megállapítására, az alperesek meghatározott devizaárfolyam figyelembevételével alakuló törlesztőrészlet fizetési kötelezettségére. Tévesen hivatkozott ezért a felülvizsgálati kérelem az egyedileg megtárgyalt és az általános szerződéses feltételek egymástól eltérő szabályozási tartalmára, az rPtk. 205/C. §-ában foglalt rendelkezés alkalmazásának lehetőségére.

[47] A perbeli kölcsönszerződés tartalmának meghatározottságát illetően - amelyet a felülvizsgálati kérelem a kölcsön összege és a törlesztőrészletek szempontjából egyaránt kifogásolt - a Kúria egyetértett az ügyben eljáró bíróságoknak az 1/2016. PJE jogegységi határozatnak megfelelően levezetett álláspontjával. Megfelel a deviza alapú kölcsönszerződés az rHpt. 213. § (1) bekezdés a) pontjában írt követelménynek, ha az írásba foglalt szerződés - ideértve az annak a szerződéskötéskor részévé vált általános szerződési feltételeket is - a kölcsön összegét forintban (lerovó pénznem) határozza meg, az így meghatározott kölcsönösszeg devizában (kirovó pénznem) kifejezett egyenértéke pedig pontosan kiszámítható az átszámítás szerződésben rögzített későbbi időpontjában, ennek hiányában a folyósításkor, az akkor irányadó árfolyam figyelembevételével. Nem sérül az rHpt. 213. § (1) bekezdésének e) pontja, ha az írásba foglalt szerződés - ugyancsak ideértve az annak a szerződéskötéskor részévé vált általános szerződési feltételeket is - kiszámítható módon tartalmazza a törlesztőrészletek számát, összegét és a törlesztési időpontokat. A törlesztő részletek összege kiszámíthatónak minősül, ha a szerződés rögzíti legalább azokat az adatokat és azt a számítási módot, amelyek alapján a törlesztőrészletek összege az átszámítás szerződésben rögzített későbbi időpontjában, ennek hiányában az egyes törlesztő részletek esedékességekor pontosan meghatározható (1/2016. PJE jogegységi határozat 1., 2. pontok). Megjegyzi egyúttal a Kúria, hogy a deviza alapú kölcsönszerződések konstrukciójából következik - miként arra az 1/2016. PJE jogegységi határozat II/2. pontjához tartozó indokolás is rámutatott - az átszámítási árfolyam szerződéskötést követő realizálása a szerződéskötést követő folyósítás ténye miatt, ebből következően az, hogy a kölcsönösszeg egzakt módon, számszerűen mindkét pénznemben nem határozható meg a felek megállapodásában a szerződéskötés idején. Megfelelően irányadó az előző megállapítás a devizában nyilvántartott tartozás törlesztőrészletei tekintetében is, amelyeket esedékességükkor forintban köteles az adós teljesíteni, a vonatkozó árfolyam azonban előre nem ismert, az átszámítás konkrét adata az adott törlesztő részlet esedékességével határozható meg és rögzül az rPtk. 231. § (2) bekezdése szerint.

[48] Megalapozatlan volt a felülvizsgálati kérelem a DH1. tv. 3. §-ának

hatálya alá tartozó szerződéses feltétel értelmezésével és jelentőségével összefüggő részében is. Valamely jogügylet deviza alapú jellege, az erre vonatkozó szerződési feltételrendszer nem azonos a különmű árfolyamok alkalmazására vonatkozó kikötésekkel. A deviza alapú kölcsönügyletek lényege az adós devizában keletkező tartozása, illetve azzal szemben a folyósításra és a törlesztésre forintban előírt teljesítés, amelyhez képest további speciális, a jogügylet deviza alapú jellegéhez nem szükségszerűen hozzátartozó szabályozási tartalom az irányadó árfolyamok közti különbségtétel a felek teljesítései szerint. A különmű - folyósításkor a vételi, a törlesztésekkor pedig az eladási árfolyamok - alkalmazására vonatkozó kikötések tisztességtelenségét, ebből fakadó semmisségét és annak jogkövetkezményét a jogalkotó a DH1. és a DH2. törvényekkel rendezte: az érvénytelenség polgári jogi jogkövetkezményei közül az érvénytelen szerződés érvényessé nyilvánításának megfelelő tartalommal az érvénytelenség okát megszüntette és az elszámolás szabályaival rendelkező az ellenszolgáltatás nélkül maradt szolgáltatás visszatérítéséről, rendezett elszámolásáról. Idetartozik a DH1. tv. 3. § (2) bekezdése, amely az árfolyamrész alkalmazására vonatkozó semmis kikötés helyébe a Magyar Nemzeti Bank hivatalos deviza árfolyamának alkalmazására irányuló rendelkezés belépéséről rendelkezik. A szabályozott tárgykörben az Európai Unió Bírósága nem egyedül az adott kötelező jogszabályi rendelkezéssel kapcsolatban foglalt állást a C-51/17. számú ügyben hozott határozatában a 93/13/EGK irányelv (a továbbiakban: fogyasztói irányelv) hatálya felől, hanem - a DH1. tv. szempontjából közvetetten ugyan, de - a szabályozási tartalmat érintően kifejtette már korábban álláspontját a C-26/13. számú határozatában, amely kiterjedt egyébeken mellett az rPtk. 231. § (2) bekezdésére is. Eszerint a fogyasztói irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy amennyiben a szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződés a tisztességtelen feltétel elhagyása esetén nem teljesíthető, nem ellentétes a fogyasztói irányelv hivatkozott szabályaival a nemzeti jog azon szabálya, amely lehetővé teszi a tisztességtelen feltételnek a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével való helyettesítése révén a szerződéses feltétel érvénytelenségének orvoslását.

- [49] Utal végül a Kúria arra is, hogy az ügyben eljáró bíróságok egyebekben álláspontjukat a kölcsönszerződés létrejöttével és tartalmával kapcsolatban a felek ügyletkötéskori akaratáról, konszenzusáról, továbbá a szerződéses feltételekről nem az rPtk. vagy az rHpt. felülvizsgálati kérelemben hivatkozott szabályainak jogszabálysértő értelmezésével, hanem az ügyben rendelkezésre álló bizonyítékok - a kölcsönkérelem nyomtatványai, a kölcsönszerződés, a részévé vált üzletszabályzat és a meghallgatott tanúk vallomásának - értékelésével alakították ki, amelyhez figyelembe vették a II. rendű alperes személyes meghallgatásának eredményét is. A felülvizsgálati kérelem ebből következően nem a megjelölt

anyagi jogi jogszabálysértések miatt, hanem a bizonyítékok mérlegelésén keresztül, az rPp. 206. § (1) bekezdésére hivatkozással támadhatta volna az általa jogszabálysértőnek tartott ítéleti következtetést, abban a körben is, amelyet kifejezetten iratellenesnek tartott. Az rPp. megjelölt szabályára azonban az alperesek nem hivatkoztak a perorvoslati kérelmükben, ami - a korábban már kifejtettek szerint - kizárta a felülvizsgálati kérelem érdemi vizsgálatát ebben a körben.

- [50] A felülvizsgálati kérelem anélkül utalt a kockázatfeltáró nyilatkozat hibájára, valamint ahhoz kapcsolódóan az rHpt.-nek - alperesek szerint az ügyben jelentőséggel nem bíró - 203. §-ának (4) bekezdésére, hogy mindezzel összefüggésben az alperesek az ügyre vonatkoztatható tartalommal, illetve a jogerős ítélet indokolásának megfeleltethetően konkrét jogszabálysértést adtak volna elő. A kölcsönszerződés részét képező általános szerződési feltételeknek az árfolyamkockázat viselését szabályozó kikötései adott esetben nem világos, nem érthető jellegük miatt, a kikötések tisztességtelenségén keresztül idézhetik elő a szerződés érvénytelenségét. Az ügyben eljáró bíróságok ítéleteik indokolásából kitűnően az árfolyamkockázat mibenlétére adott tájékoztatás megfelelőségét a szerződési feltételek tisztességtelensége körében értékelték, amellyel szemben a felülvizsgálati kérelem érvelést egyáltalán nem tartalmazott, a jogerős ítélet idetartozó megállapításait az alperesek nem tették vitássá a felülvizsgálati eljárásban. A felülvizsgálati eljárás már ismertetett korlátaiból következően a Kúria nem vizsgálta a jogerős ítélet felülvizsgálati kérelemmel nem támadott megállapításait.
- [51] Az alperesek érvénytelenségi kifogása az előzőekben részletezettek szerint megalapozatlan volt, ami szükségtelenné tette a felülvizsgálati kérelem további, a kereset alapjául megjelölt kölcsönszerződés érvénytelenségéből levezetett hivatkozásának - az engedményezés tárgyának és joghatásának - vizsgálatát. A felperes keresetösségi jogát engedményesként megalapozta az engedményező felperesi jogelőd által kiállított értesítés és teljesítési utasítás az engedményezés alapján, amelynek eredményeként az alperesek a kölcsönszerződésből eredő tartozásuk teljesítésére az iratban megjelöltek szerint, az engedményes felperes felé kötelesek.
- [52] A kifejtettek értelmében a Kúria a jogerős ítéletet az rPp. 275. § (3) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

Záró rész

- [53] Az eredménytelen felülvizsgálati kérelem alapján az alperesek kötelesek megfizetni a felperes áfával növelt ügyvédi munkadíjból álló felülvizsgálati eljárási költségét, valamint az illetékfeljegyzési joguk folytán le nem rótt felülvizsgálati eljárási illetéket [rPp. 270. § (1) bekezdés, 78. § (1) bekezdés, 1990. évi XCIII. törvény 59. § (1) bekezdés, 74. § (3) bekezdés, 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13. § (2) bekezdés]. Az ügyvédi

munkadíj összegét a Kúria a kifejtett ügyvédi tevékenység mérlegelésével a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (3) és (5) bekezdései, 4/A. § (1) bekezdése alapján határozta meg.

[54] A Kúria a felülvizsgálati kérelmet tárgyaláson kívül bírálta el.

Budapest, 2020. április 30.

. Farkas Attila s.k. a tanács elnöke, Dr. Gáspár Mónika s.k. előadó bíró, Dr. Csőke Andrea s.k. bíró

A kiadmány hitelül: